

De Gazastrook

Een onveranderbare toekomst?

Tobias Postmaa (0951145)
tobiaspostmaa@gmail.com
Universiteit Leiden: Instituut Politieke Wetenschap
Bachelorscriptie
Bachelorproject Internationale Politiek
Dr. Tanja Aalberts

1. Introductie

Het systeem waarin de absolute macht volledig bij de staat en diens overheid ligt, zoals na de Vrede van Westfalen is ontstaan en terugkomt binnen de theorie van het realisme in de internationale betrekkingen, is langzamerhand aan het verdwijnen (Mathews 1997: 50). Steeds meer spelen zogenaamde niet-statelijke actoren, als multinationale coöperaties (MNC) en non-gouvernementele organisaties (NGO) een rol in de internationale politiek (Risse 2002: 255). Volgens Ann Florini is er sprake een ‘*third force*’. De ‘*third force*’ is de verzamelterm. Hiermee wordt bedoeld: *advocacy* groepen die gezamenlijk zich inzetten voor wat zij zien als het algemeen belang. Een ander kenmerk is dat ze grensoverschrijdend werken, dus transnationale actoren zijn. Zij vormen naast staten (*first force*) en commerciële actoren (*second force*) – ook wel *multinational corporations* (MNC’s) – de ‘*third force*’ (Florini 1999 in Price 2003: 580).

Met name op het gebied van mensenrechten zijn tal van niet-statelijke actoren een actieve rol gaan spelen in de internationale politiek. Diverse niet-statelijke actoren proberen invloed uit te oefenen op staten, die in hun ogen mensenrechten schenden. In sommige gevallen zijn de acties van deze actoren succesvol gebleken; de anti-apartheid beweging is hier een voorbeeld van (Keck en Sikkink 1999: 99).

Wat verklaart de macht van niet-statelijke actoren?

Het voornaamste principe dat de macht van niet-statelijke actoren als NGO’s beschrijft, is het principe van *Soft Power*. Joseph Nye, gebruikt de term *Soft Power* als eerste en omschrijft deze vorm van macht, die hij aan NGO’s toeschrijft, als volgt: “*NGO's do not have coercive 'hard' power, but they often enjoy considerable 'soft' power - the ability to get the outcomes they want through attraction rather than compulsion. Because they attract followers, governments must take them into account both as allies and adversaries*” (Nye 2004). Met *Hard Power* wordt bedoeld het gebruik maken van dwangpolitiek om een specifiek doel te bereiken, veelal met militaire of economische middelen. De ‘*third force*’ beschikt niet over deze middelen.

Mensenrechtenorganisaties hebben daarentegen toegang tot vergaderingen van onder meer de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (VN), waar deze kunnen spreken

en diplomaten kunnen benaderen. Ook worden rapporten van mensenrechtenorganisaties vaak gebruikt door journalisten, academici, en bij het opstellen van onder meer rapporten van de VN-Mensenrechtenraad (Steinberg 2011: 25-26). Via deze manieren kunnen NGO's, zonder daadwerkelijke *hard power* te bezitten, toch invloed uitoefenen op staten en organisaties als de VN.

Een issue waar mensenrechtenorganisaties, als zijnde de '*third force*', maar geen grip op weten te krijgen is het Arabisch-Israëliësch conflict. Vooral na Israël's blokkade van de Gazastrook in 2007 en operatie '*Cast Lead*' richtten tal van mensenrechtenorganisaties als Amnesty International, Human Rights Watch en het Israëlische, B'Tselem hun aandacht op de ontstane situatie in de Gazastrook. Dit blijkt uit de grootschalige onderzoeken die de mensenrechtenorganisaties hebben ondernomen, waarvan de bevindingen in zowel eigen rapporten en nieuwsberichten beschreven waren, als in het bekende Goldstone-rapport in opdracht van de VN-Mensenrechten raad. Ook werden de bevindingen van onder meer Amnesty International en Human Rights Watch gebruikt door nieuwsmedia. Daarnaast heeft de VN-Mensenrechtenraad zich specifiek op de staat Israël gericht (Steinberg 2011: 32). Zo werd er een *Fact-Finding* missie door de VN-Mensenrechtenraad opgezet, om de situatie in de Gazastrook te onderzoeken. De bevindingen werden gepubliceerd in het eerder genoemde Goldstone-rapport. Ondanks deze inzet van diverse mensenrechtenorganisaties en de VN-Mensenrechtenraad, is er weinig veranderd in het beleid van Israël en de situatie in de Gazastrook (ICRC 2012).

Hoewel Amnesty International en Human Rights Watch worden gezien als twee van de machtigste mensenrechtenorganisaties ter wereld (Steinberg 2004: 13), lijkt het dat zelfs deze mensenrechtenorganisaties geen verandering in het beleid van Israël hebben weten te bewerkstelligen. Hoe komt dit?

Zelfs machtige mensenrechten NGO's hebben weinig tot geen invloed gehad op het beleid van Israël, ten aanzien van de situatie in de Gazastrook. Het is nu de vraag of de omstandigheden invloed van mensenrechtenorganisaties toe lieten. Met omstandigheden wordt de politieke context of situatie en het soort issue bedoeld, wat dit precies is wordt later toegelicht.

Voor dit onderzoek naar de omstandigheden is gekozen omdat de invloed van niet-

statelijke actoren op het Arabisch-Israëliësch conflict onderbelicht is. Daarnaast is er vrij weinig bekend over de omstandigheden die van invloed zijn op het al dan niet succesvol zijn van niet-statelijke actoren. Dit onderzoek probeert deze tweede tekortkoming op te vangen. Voor de Gazastrook is gekozen omdat de situatie in de Gazastrook een klein deel vormt van het grotere conflict in het Midden-Oosten, tussen de Israëliërs en de Arabieren. Het conflict in zijn geheel is uniek, vanwege de duur en impact ervan op de regio en de rest van de wereld.

De blokkade en operatie ‘*Cast lead*’ zijn twee zeer controversiële kwesties van de afgelopen jaren, binnen het gehele conflict en de internationale politiek. Voor de problematiek in de Gazastrook is tot op heden geen oplossing gevonden.

Mensenrechtenorganisaties die in het verleden verandering te weeg hebben gebracht, lijken in deze situatie toch bot te vissen. De Gazastrook situatie vormt daarom een grote uitdaging voor onderzoek.

De vraag omtrent deze omstandigheden is onderbelicht. Veelal wordt de vraag of en hoe niet-statelijke actoren invloed proberen uit te oefenen bekeken vanuit het perspectief van de niet-statelijke actoren, wat doen deze eraan om invloed op staten uit te oefenen; welke issues pakken ze aan (Carpenter 2007: 200). Dit onderzoek probeert in dat gat te springen, door wél te kijken naar de omstandigheden.

De onderzoeksvraag die dit onderzoek zal proberen te beantwoorden luidt: ‘In hoeverre lieten de omstandigheden (politieke context + soort issue), na de invoering van de blokkade en operatie ‘*Cast Lead*’ invloed van mensenrechtenorganisaties toe?’

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, is deze in de volgende deelvragen opgedeeld:

- 1) In hoeverre maakte de context (binnenlandse en internationale factoren) invloed van de ‘*third force*’, als mensenrechtenorganisaties, op Israël mogelijk?
- 2) In welke mate is een issue als het Gazastrook probleem, ontstaan na de invoering van de blokkade en operatie ‘*Cast Lead*’, vatbaar voor *Soft Power* van mensenrechtenorganisaties?

De eerste deelvraag zal worden beantwoord door middel van het *framework* van Susan Burgerman (1998; 2001). Ze stelt internationale en binnenlandse voorwaarden waaraan de context moet voldoen, willen mensenrechtenorganisaties invloed hebben op het

beleid van de *target* staat (Burgerman 1998 en 2001). In het theoretisch kader zullen deze voorwaarden uitgebreid aan bod komen.

Voor het beantwoorden van de tweede deelvraag zal gebruik worden gemaakt van diverse literatuur die omschrijft bij wat voor issues niet-statelijke actoren succesvol zijn; welke kenmerken dient een issue te hebben? Het conflict in de Gazastrook zal getoetst worden aan de opvattingen beschreven in de literatuur. De kenmerken beschreven door Margret Keck en Kathryn Sikkink (1999) in diens artikel, zullen hiervoor gebruikt worden. Deze theorie zal ook in het theoretisch kader beschreven worden.

2. Methodes

Dit onderzoek zal op basis zijn van een *dual case-study*. Deze casussen zullen Israël en de situatie in de Gazastrook betreffen na de invoering van de blokkade en operatie ‘*Cast Lead*’. Er is voor een *dual case-study* is gekozen omdat beide deelvragen een andere casus onderzoeken. Zo onderzoekt de eerste deelvraag de nationale en internationale context met betrekking tot de staat Israël. De tweede deelvraag onderzoekt daarentegen de situatie in de Gazastrook na de invoering van de blokkade en operatie ‘*Cast Lead*’.

Casus selectie

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden dienen twee casussen onderzocht te worden. Beide komen terug in de twee deelvragen. Om de eerste deelvraag te kunnen beantwoorden dient de nationale en internationale context met betrekking tot de staat Israël onderzocht te worden. Israël is in deze dus de casus. Dit onderzoek vormt het fundament ter beantwoording van de eerste deelvraag. Het issue, de situatie in de Gazastrook na de blokkade en operatie ‘*Cast Lead*’, vormt de tweede casus ter beantwoording van de tweede deelvraag.

3. Achtergrond: de Gazastrook

Tijdens de Zesdaagse Oorlog (1967) veroverde Israël de Gazastrook, en kwam deze onder Israëliisch gezag (Bickerton en Klausner 2010: 184-185). Een deel van het gezag werd naar aanleiding van de Oslo-akkoorden in 1994 terug overgedragen naar de Palestijnen, in de vorm van de *Palestine Liberation Organization (PLO)* onder leiding van Yasser Arafat. Israël behield wel zeggenschap over het veiligheidsbeleid, buitenlandsbeleid en de Joodse nederzettingen in de Gazastrook (Bickerton en Klausner 2010: 252-255). Mede door het uiteindelijke mislukken van het Oslo-proces en een provocerende toespraak van toenmalig Likud-leider Ariel Sharon op de Tempelberg, brak de Al-Aqsa Intifada uit (Bickerton en Klausner 2010: 323). Israël reageerde met militair ingrijpen. Daarnaast werden economische sancties opgelegd. Wegen in de Gazastrook werden geblokkeerd, grensovergangen werden gesloten en import en export naar Palestijnse dorpen achter *IDF-checkpoints (Israel Defense Forces)* werd onmogelijk gemaakt. De Palestijnse economie raakte hierdoor sterk ontregeld (Bickerton en Klausner 2010: 324).

Bij de verkiezingen van januari 2006 in de Palestijnse gebieden, werd Hamas verkozen tot nieuwe grootste partij van de Palestijnse gebieden. Israël en de VS wilden een regering met Hamas uiteindelijk niet erkennen. Beide beschouwen Hamas als een terroristische organisatie (Cordesman 2009: 5-7). Uiteindelijk liep dit uit tot 'The Battle of Gaza', waar Hamas het opnam tegen, het door de VS en Israël gesteunde, Fatah. Hamas won de strijd in de Gazastrook, waardoor Hamas de volledige macht in het gebied naar zich toetrok (Bickerton en Klausner 2010: 278-279).

Als gevolg van de machtsovername van Hamas in de Gazastrook, en de aanhoudende stroom raketten die dagelijks op Israël worden afgevuurd, besloot de Israëliische regering een land-, zee- en luchtblokkade op te leggen aan Hamas en de Gazastrook. De blokkade had als doel raketaanvallen op het Israël te voorkomen en het verzwakken van Hamas. Ondanks de blokkade kunnen de onderdelen voor de desbetreffende raketten nog steeds via tunnels onder de Rafah-grensovergang door worden gesmokkeld (Cordesman 2009: 7).

De blokkade van de Gazastrook zorgde voor een sterke belemmering voor de toevoer van onder meer: eten, benzine, bouwmaterialen en andere basisbehoeften (Amnesty International 2010: 3).

Naast de hierboven genoemde beperkingen werd ook doorgang voor personen de Gazastrook in en uit beperkt en in sommige gevallen zelfs onmogelijk gemaakt. In enkele gevallen konden personen de Gazastrook verlaten. In dergelijke situaties ging het meestal om ernstige medische gevallen (Amnesty International 2010: 3).

De sterk verslechterde economie en de ernstige tekorten aan voedsel, benzine, schoon drinkwater en elektriciteit, als gevolg van de blokkade, hebben ertoe geleid dat ongeveer 80 procent van de huishoudens in de Gazastrook niet zonder humanitaire hulp van buitenaf kan (Human Rights Watch 2008: 1). Ongeveer 60 procent van de bevolking is niet zeker van eten (Amnesty International UK et al. 2010: 6).

De situatie verslechterde na het eindigen van, het over het algemeen als succesvol beschouwde, staakt-het-vuren akkoord tussen Israël en Hamas. Voor Israël waren de nieuwe raketaanvallen vanuit de Gazastrook aanleiding om op 27 december 2008 over te gaan tot operatie ‘*Cast lead*’ (Bickerton en Klausner 2010: 381).

De operatie, die ook wel bekend staat als de Gaza Oorlog, resulteerde in rond de 1400 Palestijnse slachtoffers, waarvan ongeveer 750 burgers inclusief 318 kinderen. Daarnaast raakten veel Palestijnen dakloos en werden onder meer fabrieken en openbare instellingen vernietigd of raakten ernstig beschadigd door Israëliisch vuur (Amnesty International 2009: 55-62). Aan de kant van de Israëliërs kwamen tijdens de gevechten in de Gazastrook negen *IDF* soldaten om, waarvan vier door eigen vuur. Daarnaast raakten meer dan honderd soldaten gewond, vielen er door raketaanvallen vanuit de Gazastrook op Israël drie burgerslachtoffers en kwam er één Israëliische soldaat om het leven (B’Tselem 2009: 1-2).

Volgens mensenrechtenorganisaties als Human Rights Watch en Amnesty International, en de United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict (UNFFMGC), maakte Israël zich schuldig aan het schenden van onder meer *International Human Rights Law* alsmede *International Humanitarian Law* tijdens de operatie. Ook werd de blokkade van de Gazastrook door onder meer Amnesty International beschouwd als: “*a flagrant violation of international law*” (Amnesty International 2010: 1).

Sinds de blokkade, ingevoerd in 2007, hebben verschillende mensenrechtenorganisaties als *Human Rights Watch*, *Amnesty International* en B’Tselem, zich ingezet om de blokkade van de Gazastrook te bestrijden. Ook na Operatie ‘*Cast Lead*’ hebben de diverse NGO’s geprobeerd de internationale gemeenschap te bewegen tot actie.

Momenteel*, ruim drie jaar verder, is de situatie in de Gazastrook niet significant verbeterd (ICRC 2012). Israël heeft zijn houding nauwelijks veranderd; de blokkade is nog van kracht en effectieve represailles vanuit de internationale gemeenschap na aanleiding van de blokkade en operatie ‘*cast lead*’ bleven uit.

* getekend juni 2012

4. Theoretisch kader

In het onderzoek zal gebruik gemaakt worden van diverse theorieën die betrekking hebben op de context waarin niet-statelijke actoren, als mensenrechtenorganisaties opereren en invloed proberen uit te oefenen, en het issue waarop de mensenrechtenorganisaties invloed op hopen te hebben. In dit theoretisch kader zullen de theorieën van Susan Burgerman en Margaret Keck en Kathryn Sikkink beschreven worden.

Met betrekking tot de eerste deelvraag over de invloed van de context op de invloed van niet-statelijke actoren, zal het *framework* van professor aan de *University of Columbia*, Susan D. Burgerman, worden geraadpleegd. In het artikel ‘*Mobilizing Principles: The Role of Transnational Activists in Promoting Human Rights Principles*’ worden een drietal factoren beschreven, welke Burgerman samen als de ‘*context for succes*’ betiteld (Burgerman 1998: 914). Deze komen terug in haar boek (2001), waarin deze uitgebreider worden uitgelegd. Zowel het boek als het artikel zullen gebruikt worden in dit onderzoek.

Voor het succes van mensenrechten activisten als Amnesty International en Human Rights Watch, dient de structurele positie van de *target* staat in acht te worden genomen (Burgerman 1998: 914). Dit is belangrijk omdat die positie bepaalt in hoeverre een staat gevoelig is voor zowel directe als indirecte – via andere staten – druk van mensenrechtenorganisaties. Hoe sterker deze positie, hoe moeilijker het is om op wat voor manier dan ook *soft power* uit te oefenen op de *target* staat (Burgerman 1998: 914). Met de structurele positie wordt bedoeld: de positie van de *target* staat in de internationale politieke context. De sterkte van deze positie wordt bepaald door de *hard power* capaciteiten die de staat bezit. Bepalende factoren voor deze positie zijn onder meer: grootte, allianties, relatieve macht, het hebben van een sterk en geavanceerd leger

en het al dan niet beschikken over atoomwapens (Burgerman 2001: 9). Ook spelen factoren als welvaart – is de staat wel of niet afhankelijk van externe hulp –, het al dan niet hebben van een sterke economie, een belangrijke rol voor de positie van de *target* staat (Burgerman 2001: 9). Bondgenoten spelen vooral een belangrijke rol. Het hebben van machtige bondgenoten kan sterk bijdragen aan de *hard power* capaciteiten en dus machtspositie van de *target* staat in de internationale politieke context.

Met betrekking tot dit laatste punt, dient de houding van andere staten ten opzichten van de *target* staat en diens beleid ook in acht te worden genomen. Het is van belang dat dominante staten zich niet verzetten tegen de naleving van mensenrechten normen in de *target* staat, door middel van bijvoorbeeld internationaal ingrijpen. Bondgenoten of staten met een belang in de *target* staat, die permanent lid zijn van de VN-Veiligheidsraad kunnen met hun vetorecht internationaal ingrijpen en dus invloed van mensenrechtenorganisaties belemmeren of zelfs helemaal blokkeren. Dit draagt bij aan de machtspositie van de *target* staat, en kan de *target* staat in sommige gevallen bijna ontastbaar maken voor internationaal ingrijpen. Het is dan ook belangrijk dat een dergelijke machtige staat de mensenrechtenorganisaties niet tegenwerkt (Burgerman 2001: 9).

De tweede vereiste stelt dat een aanzienlijk deel van de regerende coalitie/klasse (overheid) van de *target* staat gevoelig moet zijn voor externe zorgen over de mensenrechten in de *target* staat en schade aan de internationale reputatie. Maakt de regerende elite zich zorgen over diens reputatie als mensenrechten schender (Burgerman 1998: 919)?

Het succesvol uitoefenen van *soft power* door NGO's is afhankelijk van in hoeverre de overheid van de *target* staat internationaal aanzien belangrijk vindt, en het gelooft dat een slechte reputatie resulteert in mogelijke sancties of ingrijpen (*hard power*) van andere staten (Burgerman 1998: 915-916). Dit ingrijpen leidt uiteindelijk mogelijk weer tot een verslechterde machtspositie (Burgerman 2001: 15).

Om de aanwezigheid van dit criterium te testen zal er worden gekeken naar een aantal zaken. Zo zal er allereerst gekeken worden naar wat het officiële uitgangspunt is van de staat Israël met betrekking tot mensenrechten. Hiervoor zullen Israëls '*basic laws*' geraadpleegd worden. Geven deze wetten blijk van het belang van mensenrechten voor de Israëliëse overheid?

Of de regerende elite in Israël gevoelig is voor reputatieschade en het gelooft dat een slechte reputatie als bijvoorbeeld mensenrechtenschender leidt tot represailles van andere staten, zal anders moeten worden onderzocht.

Eerst zal er worden beschreven of er sprake is van reputatieschade in het geval Israël. Dan zal er gekeken worden hoe de Israëlische overheid tegen de vermeende reputatieschade aan kijkt. Vormt het een groot probleem, kan het tot represailles van andere staten leiden?

Of deze druk van andere staten, door middel van uitspraken of represailles, heeft geleid tot verandering in het beleid van de *target* staat is niet zozeer belangrijk voor het *framework* van Burgerman. Het gaat erom dat de regerende elite het idee moet hebben dat een slechte reputatie kan leiden tot ingrijpen van andere staten.

De bevindingen die door de vooraanstaande Israëlische denktank, The Reut Institute, in 2010 zijn gepubliceerd, zullen ten grondslag liggen aan het onderzoek naar de aanwezigheid van Burgermans tweede criteria. Het onderzoek van The Reut Institute onderzocht onder meer de visie van de Israëlische overheid op reputatieschade en delegitimatie, en is daardoor zeer geschikt.

De aanwezigheid van binnenlandse, georganiseerde, mensenrechten activisten vormt de derde en laatste vereiste. Het belang van georganiseerde lokale mensenrechtenactivisten, zit hem in de mogelijkheden en middelen die deze hun internationale partners bieden. Zo bieden lokale mensenrechtenorganisaties lokale informatie, die anders niet beschikbaar zou zijn voor de internationale bondgenoten, als Amnesty International en Human Rights Watch (Burgerman 2001: 16). Voor internationale organisaties fungeren de lokale activisten ook als sleutel tot de binnenlandse politiek. Zo vormt de aanwezigheid van lokale activisten een rechtvaardiging voor de bemoeienis van internationale organisaties, als Amnesty International (Burgerman 1998: 917). Bovenal is het van belang dat zo veel mogelijk stemmen voor verandering gehoord worden, zowel vanuit het binnen- als buitenland (Burgerman 1998: 916-917).

Na de politieke context factoren van Burgerman te hebben beschreven, zal er nu worden gekeken naar issue kenmerken, die van invloed zijn op het succes van niet-statelijke actoren. Zo noemen Keck en Sikkink *issue characteristics* waar indien aanwezig *transnational advocacy networks* de grootste kans op succes hebben. Hoewel

dit geen vereiste is, draagt de aanwezigheid van deze kenmerken bij aan het succes van *Transnational advocacy networks*. Zo blijken *Transnational advocacy networks* meer succes te hebben bij issues waar als kwetsbare of onschuldige beschouwde personen het slachtoffer worden van lichamelijk geweld, dan bij andere issues (Keck en Sikkink 1999: 99). Het tweede issue waarbij *transnational advocacy networks* over het algemeen succesvoller zijn, is als het gaat om wettelijke gelijkheid met betrekking tot kansen. Een voorbeeld hiervan is de anti-apartheid beweging in Zuid-Afrika (Keck en Sikkink 1999: 99).

5. De politieke context

Hiervoor werd het frame van Susan Burgerman beschreven. Er zal nu gekeken worden in hoeverre deze drie buitenlandse en binnenlandse factoren voor succes aanwezig zijn.

De eerste factor stelt dat de structurele positie van de *target* staat, in dit geval Israël, van belang is. Machtige staten, met bijvoorbeeld een groot leger of machtige bondgenoten, zijn minder gevoelig voor de druk van mensenrechtenorganisaties (Burgerman 1998: 914-915). Ook als dit door middel van bijvoorbeeld druk proberen uit te oefenen op de *target* staat via een andere staat, Keck en Sikkink noemen dit *leverage politics* (Keck en Sikkink 1999: 95).

Wat is de structurele positie van Israël? Wat is Israëls positie in de internationale context? Hoe sterk is Israëls *hard power* positie? Hiervoor zal gekeken worden naar de mate van welvaart, sterkte van de economie, militaire capaciteiten en allianties.

Het *CIA World Factbook* beschrijft Israël als een “technologisch geavanceerde markteconomie” (CIA 2012, TP). Zo staat Israël op de 41^{ste} plaats wat betreft het gemiddelde inkomen per inwoner (BNP per capita). Hiermee schaart het zich onder meer boven Italië en Spanje, en net onder Zuid-Korea en Japan (CIA 2012).

De *Human Development Index* (HDI) gecreëerd door de *United Nations Development Program* (UNDP), is een graadmeter die zowel sociale als economische ontwikkeling van een land meeneemt. Gezondheid, onderwijs en inkomen komen samen in de HDI; in zekere zin meet het de welvaart van een land. Op deze graadmeter scoort Israël op

een schaal van 0 tot 1, een 0,888. Met deze score komt Israël op een 17^e plaats te staan van alle VN-lidstaten (UNDP 2011a). Daarmee staat het boven onder meer België, Frankrijk, Italië, Finland en het Verenigd Koninkrijk (UNDP 2011b). Gezien deze cijfers kan Israël in zekere zin een welvarend land genoemd worden.

Israël kan dus een welvarend land met een vrij sterke economie genoemd worden. De Israëlische economie is afhankelijk van onder meer de import van ruwe olie, graan en oorlogsmaterieel (CIA 2012). Mede daardoor importeert de Israëlische economie meer dan het exporteert en ontstaat er een tekort (OECD 2011: 5).

Het tekort wordt onder meer opgevangen door toerisme, maar voor een groot deel door steun van andere staten; de Verenigde Staten (VS) is de belangrijkste hiervan. Zo heeft Israël sinds de Tweede Wereldoorlog 115 miljard dollar aan bilaterale steun ontvangen van de VS, het is daarmee de grootste ontvanger van Amerikaanse hulp (Sharp 2012). Jaarlijks ontvangt Israël rond de drie miljard dollar aan hulp, dit is ongeveer één vijfde van de VS' totale budget voor buitenlandse hulp (Mearsheimer en Walt 2006: 31). staat Al sinds 1967 – het jaar van de Zesdaagse Oorlog – geniet Israël enorme steun van de VS. De steun is niet alleen afkomstig van de Joodse Amerikanen. Israël heeft door de jaren heen vrijwel de steun van de algemene publieke opinie weten te winnen; een die Israël vrijwel onvoorwaardelijk steunt (Hudson 1996: 333-334). Deze steun komt ook tot uiting in de *American-Israel Public Affairs Committee* (AIPAC); AIPAC heeft veel macht in het Amerikaanse *Congress* (Mearsheimer en Walt 2006: 43).

Naast de financiële steun die Israël vanuit Washington krijgt, heeft Israël ook toegang tot het modernste oorlogsmaterieel (zoals atoomwapens) ter wereld, afkomstig uit wederom Washington (Mearsheimer en Walt 2006: 31). Belangrijker misschien nog dan de financiële en militaire steun, is de diplomatieke steun waarop Israël kan rekenen. Zo blokkeerde de VS sinds 1981 tot 2006 in de VN-Veiligheidsraad, waar het vetorecht heeft, 33 resoluties die kritisch waren over Israël (Mearsheimer en Walt 2006: 31). Hierdoor worden maatregelen via de Verenigde Naties tegen wat voor negatief handelen van Israël dan ook, vrijwel onmogelijk gemaakt. Daarnaast heeft Israël nucleaire wapens. Israël is geen *nuclear-weapon state*, en mag dus officieel geen nucleaire wapens in bezit hebben of vergaren. Echter, wordt het bezit van nucleaire wapens door bondgenoot de VS gedoogd (Mearsheimer en Walt 2006: 31).

De hierboven genoemde factoren hebben ertoe geleid dat Israël een regionale supermacht is (Hudson 1996: 334). Een die bijna immuun is voor druk van buiten af, met name door de steun van de VS in de Verenigde Naties. Met betrekking tot het *framework* van Burgerman, is er dus sprake van een ‘dominante’ staat, de VS, die verandering in het beleid van Israël, ten opzichte van de Gazastrook blokkeren. Dit komt door de vrijwel onvoorwaardelijke steun voor de staat Israël.

Wat zegt dit nu over de eerste vereiste uit het *framework* van Burgerman? Vormt Israël's machtspositie een probleem?

Het is niet zo dat de VS per definitie de behartiging van mensenrechten in, in de door Israël bezette, Gazastrook tegenwerkt. Wel is het zo dat de VS maatregelen tegen Israël zoals officiële veroordelingen, sancties en militair ingrijpen, praktisch onmogelijk maakt. Dit komt, zoals eerder gezegd, door het vetorecht van de VS in de Veiligheidsraad; het recht dat ze als het ten behoeve van Israël is, vaak gebruiken (Mearsheimer en Walt 2006: 31).

Wetende dit, wordt het heel lastig voor de ‘*third force*’ om succesvol *leverage politics* – via machtigere actoren druk proberen uit te oefenen op de *target* staat (Keck en Sikkink 1999: 95) – toe te passen. Met name de sterkte van de staat Israël en de diplomatieke steun van de Verenigde Staten, hebben ertoe geleid dat Israël weinig hoeft te vrezen voor significante represailles vanuit de internationale gemeenschap en ook dus weinig te vrezen heeft voor druk van de ‘*third force*’.

Leverage politics is mogelijk via andere staten, echter is deze zonder steun van de VS waarschijnlijk gedoemd te mislukken.

Op zichzelf kan Israël een sterke staat genoemd worden, echter niet sterk genoeg dat het zonder de steun van de VS internationale represailles zelf zou kunnen afwenden. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties – na de Veiligheidsraad het belangrijkste orgaan – is in het verleden meerdere malen aangegrepen om kritiek uit te oefenen op Israël. Bij stemmingen in de Algemene Vergadering over het leveren van kritiek op Israël, stemde in het verleden de overgrote meerderheid in de meeste gevallen voor, waar de VS en Israël zich tussen het zeer select groepje schaarde dat consequent tegen stemde (Mearsheimer en Walt 2006: 64). Probleem is echter dat internationaal ingrijpen vanuit de Verenigde Naties, geïnitieerd en gemandateerd dient te worden door de Veiligheidsraad, de Algemene Vergadering kan dit niet (United Nations 1945: art.

37 en art. 39). Ondanks dat de meerderheid voor schijnt te zijn, kan er weinig ondernomen worden vanuit de VN.

De hierboven beschreven positie van Israël, binnen de context van de internationale politiek, voldoet in grote mate niet aan de eerste vereiste van Burgerman. Dit zorgt dus voor de eerste problemen voor invloed van niet statelijke actoren op het beleid van Israël, jegens de Gazastrook.

Dit wil echter niet zeggen dat verandering in het beleid van Israël ten opzichte van de Gazastrook niet mogelijk is. Deze vereiste stelt alleen dat de structurele positie van de *target* staat kan verklaren waarom staten niet gedwongen kunnen worden hun beleid te veranderen naar de wil van bijvoorbeeld mensenrechtenorganisaties. Dit komt omdat de positie van de *target* staat in de internationale context te sterk daarvoor is.

Verandering in het beleid van Israël, de *target* staat, kan ook via een andere weg plaatsvinden. Burgermans tweede factor draagt dit aan. Deze heeft vooral betrekking op reputatieschade en in hoeverre de regerende elite van de *target* staat hier gevoelig voor is en hier verandering in wil brengen.

Israël kan dan wellicht niet gedwongen worden om mee te werken de situatie in de Gazastrook te verbeteren, door middel van bijvoorbeeld sancties vanuit de Verenigde Naties (Burgerman 2001: 9), toch zijn er andere factoren die kunnen bijdragen aan verandering in het beleid van de *target* staat volgens Burgerman, zoals de tweede vereiste beschrijft.

De vraag is eerst hoe de Israëlische overheid tegenover mensenrechten staat.

Vervolgens in hoeverre er sprake is van schade aan Israëls internationale imago en of er in Israël een regerende elite is die gevoelig is voor deze internationale reputatieschade. Is Israël daardoor dan eerder geneigd mee te werken om het beleid te veranderen ten gunste van de situatie in de Gazastrook?

Sinds 1992 zijn de wetten ter bescherming van '*Human Dignity and Liberty*' vastgelegd door de Knesset in de '*Basic Laws*'. Aan deze wetten zijn alle overheidsinstituties gebonden (Knesset 1992). Het belang van mensenrechten wordt dus officieel erkend door de Israëlische overheid.

Het imago dat Israël heeft doet echter anders vermoeden. Zo liep Israël vrij recentelijk internationale reputatieschade op. Dit gebeurde nadat Navi Pillay, *High Commissioner*

voor mensenrechten bij de Verenigde Naties, besloten had om Israël op de lijst van landen te plaatsen die activiteiten van mensenrechtenorganisaties inperken. Hierdoor schaart Israël zich tussen staten als: Zimbabwe, Egypte, Wit-Rusland en Ethiopië. Israël is de enige democratie die er tussen staat¹. Deze classificatie kan voor de Israëlische overheid overkomen als een delegitimatie van Israël, als zijnde een democratische staat. Daarnaast wordt Israëls invloed op de wereld over het algemeen als negatief beschouwd. Dit bleek uit een onderzoek in opdracht van de BBC *World Service*. Uit het onderzoek kwam naar voren dat Israëls invloed op de wereld slechts door 21 procent van de ondervraagden wereldwijd, wordt gezien als ‘*mainly positive*’. Daar tegenover beschouwen 55 procent van de ondervraagden Israëls invloed op de wereld als ‘*mainly negative*’ (BBC World Service 2012: 3).

Deze bevindingen worden bevestigd door The Reut Institute. Zo omschreef de denktank in diens rapport Israëls imago als volgt: “Israel is increasingly branded as a violent, aggressive, and occupying state that tramples on human and civil rights” (The Reut Institute 2010: 54).

Wat precies aan deze resultaten ten grondslag ligt is niet duidelijk. Het blijkt dus dat Israël geen goede internationale reputatie heeft. Israëls imago verslechterde tijdens en na operatie ‘*Cast Lead*’ (The Reut Institute 2010: 13). Israël handelen tijdens de operatie heeft aan Israëls internationale reputatie enorme schade toegebracht². De vraag is echter in hoeverre het imago probleem, zoals Burgerman stelt, een probleem vormt voor de regerende elite? En is het verslechterde imago een impuls om het beleid te veranderen?

De Israëlische regering is zich bewust van het imago probleem waar het hevig mee te kampen heeft. Echter blijkt uit onderzoek van The Reut Institute dat Israëls prioriteiten veelal ergens anders liggen. Zo ligt het gevaar voor het overleven van de staat Israël volgens de overheid vooral op fysiek en militair vlak; zeg maar *hard power* (The Reut Institute 2010: 59 en 61). Het overleven van de staat hangt af van de gevechten die worden uitgevochten in de militaire arena. Met name de *IDF* is verantwoordelijk voor de veiligheid van de staat Israël. Militaire superioriteit, *hard power*, *garandeert* de veiligheid van de staat. Het gevolg van deze gedachten zijn onder meer enorme uitgaven aan *hard power* middelen, zoals aan de *IDF* (The Reut Institute 2010: 59).

¹ Barak Ravid, “Israel joins UN list of states limiting human rights organizations,” *Haaretz*, 30 april, 2012.

² Ethan Bronner, “After Gaza, Israel Grapples With Crisis of Isolation,” *The New York Times*, 18 maart, 2009.

*Public diplomacy**, *soft power*, ter verbetering van Israël's imago is van ondergeschikt belang. Dit omdat een slecht imago of delegitimatie volgens de overheid geen gevaar vormt voor de veiligheid van de staat. Het gevaar komt dus vooral uit militaire, *hard power*, hoek (The Reut Institute 2010: 61). De steun van bondgenoot de VS draagt ook sterk bij aan de ondergeschikte positie van *public diplomacy*. Het idee heerst dat met de VS als bondgenoot, er geen rede is om veel geld een middelen in te zetten ten behoeve van *public diplomacy* en *hasbara*; het uitleggen waarom bepaald handelen noodzakelijk of juist was.,

Het onderwaarderen van *soft power* middelen als *public diplomacy* en *hasbara* komt onder meer tot uiting in het kleine budget dat beschikbaar is voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken, waarvan slechts een fractie beschikbaar is voor *public diplomacy* (The Reut Institute 2010: 66-67).

Uit het onderzoek van The Reut Institute wijst uit dat Israël op de hoogte is van het probleem omtrent het slechte imago van de staat. Echter ziet het dit dus niet als een direct probleem, dat de staat in gevaar kan brengen. De overheid geeft volgens de denktank dus weinig om *soft power*. Het is dan ook de vraag of het slechte imago dat ontstaan is na onder meer de blokkade van de Gazastrook en operatie 'Caste Lead', aanleiding geeft voor de regerende elite (overheid) het beleid ten aanzien van de Gazastrook te veranderen?

Naast de bevindingen van The Reut Institute blijkt Israëlische overheid zich wat meer aan te hebben getrokken van het slechte imago waarmee het te kampen heeft. De Israëlische overheid besloot begin 2010 een campagne op te zetten die de internationale reputatie van Israël en diens *soft power* positie zou moeten verbeteren. Bij deze campagne werden de Israëlische burgers die naar het buitenland vertrokken ingezet om het beeld van Israël in het buitenland te verbeteren³. Echter heeft dit handelen van Israël geen betrekking gehad op het beleid ten opzichten van de Gazastrook. Dit voorbeeld kan echter gezien worden als uitzondering op de regel. Nog steeds is het budget voor *public diplomacy* binnen het Ministerie van Buitenlandse Zaken zeer mager.

* Definitie *public diplomacy*: "efforts by the government of one nation to influence public or elite opinion in a second nation for the purpose of turning the foreign policy of the target nation to advantage" (Manheim 1994: 4).

Zo was het budget ter promotie van de 'Bamba' snack (geproduceerd door een

³ Ethan Bronner, "Positive Views of Israel, Brought to You by Israelis," *The New York Times*, 17 februari, 2012.

Israëlish bedrijf) twee á drie keer zo groot als het budget van de staat voor *public diplomacy*⁴

Eén situatie waar Israël uiteindelijk wel overstag ging en diens beleid veranderde om verdere imagoschade en represailles van andere staten te vermijden, was na het *flotilla*-incident. Toen in juni 2010 een konvooi (*flotilla*) met hulpgoederen en activisten vanuit Turkije koers naar de Gazastrook zette. Eén van de schepen werd later voor de kust van de Gazastrook geënterd door Israëlishche *IDF*-soldaten. Bij deze actie van het Israëlishche leger kwamen negen Turkse activisten om het leven⁶.

Met name de Turkse-factor vormde een groot probleem. Turkije is van oudsher een van de belangrijkste bondgenoten van Israël in de regio.

De relatie tussen was Israël en Turkije was al sterk bekoeld geraakt nadat Israël de Turkse ambassadeur schoffeerde⁷. Later kwam daar operatie ‘*Cast Lead*’ bij, waarover de gematigd Islamitische overheid van Erdogan struikelde (Cook 2010). Als reactie op de het *flotilla*-incident besloot Ankara dan ook zijn ambassadeur terug te roepen uit Jerusalem (Hounshell 2010). De golf van internationale druk als gevolg van het *flotilla*-incident, en de eerder al verslechterde relatie met Turkije, leidde er uiteindelijk toe dat de Israëlishche regering besloot de blokkade te versoepelen⁸.

Ondanks de versoepeling, is situatie in de Gazastrook, mede door operatie ‘*Cast Lead*’ van eind 2008 en de voortdurende blokkade, volgens mensenrechten organisaties nog steeds zeer slecht (Amnesty International UK et al. 2010: 3-5).

Uit dit voorbeeld blijkt dat de Israëlishche overheid zijn beleid ten opzichte van de Gazastrook veranderde. Dit gebeurde echter niet direct na druk van mensenrechtenorganisaties. Vooral de verslechterde verstandhouding met voormalig trouwe bondgenoot, Turkije, als gevolg van Israëls verslechterde reputatie na de blokkade, operatie ‘*Cast Lead*’ en het *flotilla*-incident, speelde hierin een belangrijke rol. Israëls slechte reputatie, door de eerder genoemde gebeurtenissen, zou er op den duur voor kunnen zorgen dat de band met Turkije verder verslechtert. Hetgeen Israëls

⁴ Martin Sherman, “Comprehending the incomprehensible – Part I,” *The Jerusalem Post*, 13 januari, 2012.

⁶ Harriet Sherwood, “Israel accused of state terrorism after assault on flotilla carrying Gaza aid,” *The Guardian*, 1 juni, 2010.

⁷ Amos Harel, “MESS Report / After Monday's ocean bloodbath, Israel must work fast to prevent third intifada,” *Haaretz*, 31 maart, 2010.

⁸ Harriet Sherwood, “Israel to ease Gaza blockade,” *The Guardian*, 17 juni, 2010.

hard power capaciteiten verslechtert als het niet meer kan rekenen op Turkije, Israël's enige bondgenoot in de regio. Of dit de rede was voor Israël om de blokkade te versoepelen is niet zeker, wel is het zeer waarschijnlijk.

Het voorbeeld van Turkije gaf aan dat Israël zich uiteindelijk enigszins conformeerde naar de wil van mensenrechtenorganisaties, door de blokkade te versoepelen, bleek deze versoepeling ver ondermaats (Amnesty International UK et al. 2010: 3-5). En was Israël's actie helemaal niet zo opzienbarend, en zorgde deze voor een nauwelijks verbeterde situatie in de Gazastrook. Dit voorbeeld kan gezien worden als een uitzondering.

Wetende dit kan er gesteld worden dat aan de tweede vereiste van Burgerman wordt voldaan? Is de regerende elite gevoelig voor de internationale reputatie van de staat Israël met betrekking tot mensenrechten; zou het zich voegen naar de wensen van mensenrechtenorganisaties omdat het bang is voor represailles vanuit de internationale gemeenschap?

Zoals uit het grootschalig onderzoek van The Reut Institute blijkt, speelt diplomatie (*soft power*) een ondergeschikte rol. Het imago van staat is van belang, maar wel van ondergeschikt belang. Met bondgenoot de VS aan Israël's zijde, is er weinig rede om hier verandering in te brengen. Reputatieschade en delegitimatie zullen volgens de overheid dus vrijwel niet voor grote problemen zorgen. *Public Diplomacy* ten gunste van Israël's imago, speelt dan geen grote rol in Israël's beleid (The Reut Institute 2010: 59).

In zekere zin wordt er dus niet voldaan aan het tweede criterium van Burgerman.

De derde factor uit het Burgermans *framework*, noemt het belang van georganiseerde lokale mensenrechtenactivisten (Burgerman 2001: 16). De vraag is of deze aanwezig zijn in de *target* staat?

Hoe zit het met de mensenrechtenorganisaties in Israël? Israël kent volgens NGO Monitor 29 binnenlandse mensenrechtenorganisaties (NGO Monitor 2011b). Met de bezette gebieden worden daar nog eens 17 aan toegevoegd (NGO Monitor 2011c). Hiervan houden een aantal zich specifiek bezig met de naleving van mensenrechten in de bezette gebieden, de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook.

Mensenrechtenorganisaties in zowel Israël als de Palestijnse bezette gebieden, actief op het gebied van mensenrechten in zowel de Westelijke Jordaanoever als de Gazastrook

zijn: Adalah, Breaking the Silence, B'Tselem, HaMoked, Palestinian Center for Human Rights, Rabbis for Human Rights en Yesh Din; deze zijn de bekendste.

De doelstelling van de bekendste en grootste van deze mensenrechten organisaties, B'Tselem, luidt als volgt: "B'Tselem acts primarily to change Israeli policy in the Occupied Territories and ensure that its government, which rules the Occupied Territories, protects the human rights of residents there and complies with its obligations under international law" (B'Tselem). Deze doelstelling heeft dus direct betrekking tot de casus van de situatie in de Gazastrook.

Bevindingen van B'Tselem over mensenrechtenschendingen in de Gazastrook worden vaak overgenomen door internationale mensenrechtenorganisaties als Amnesty International en Human Rights Watch. Dit blijkt uit onderzoek van NGO Monitor (2011a). Daarnaast wordt er in het Goldstone-rapport van de VN-Mensenrechtenraad, veelvuldig naar de bevindingen van B'Tselem gerefereerd (UNFFMGC 2009).

Bovendien is B'Tselem in het verleden succesvol gebleken zaken op de agenda van het Israëlisch parlement, de Knesset, te krijgen (NGO Monitor 2011a).

Naast B'Tselem, werden ook de bevindingen van Adalah, Breaking the Silence, HaMoked, Palestinian Center for Human Rights en Yesh Din, veelvuldig gebruikt bij het opstellen van het Goldstone-rapport (UNFFMGC 2009). Ook werd er in de internationale media meerdere malen verwezen naar de expertise van onder meer B'Tselem⁹, Breaking the Silence¹⁰ en Palestinian Center for Human Rights¹¹.

Al de eerder genoemde mensenrechtenorganisaties genieten in zekere zin internationale legitimiteit, dit wil ook zeggen dat hier om goed georganiseerde en gevestigde organisaties gaat. Zo worden allen gesteund door diverse binnenlands als buitenlandse gerespecteerde actoren. De Europese Unie steunt alle van de genoemde mensenrechtenorganisaties financieel. Daarnaast steunen de overheden van individuele lidstaten als Nederland en Denemarken op financiële wijze diverse van de genoemde mensenrechtenorganisaties (NGO Monitor 2011b/c).

Met betrekking tot Burgeman's derde factor, de aanwezigheid van lokale georganiseerde mensenrechten activisten, kan worden geconcludeerd dat in het geval

⁹ Fida Qishta en Peter Beaumont, "Israel accused of war crimes over 12-hour assault on Gaza village," *The Guardian*, 18 januari 2009.

¹⁰ Harriet Sherwood, "Former Israeli soldiers break the silence on military violations," *The Guardian*, 16 mei 2011.

¹¹ Steven Erlanger, "Weighing Crimes and Ethics in the Fog of Urban Warfare," *The New York Times*, 16 januari 2009.

van Israël deze factor wél aanwezig was en nog steeds is. Zo zijn er diverse mensenrechtenorganisaties gevestigd in zowel de bezette gebieden als Israël. Deze verstrekken, hoewel in verschillende mate, informatie aan hun “international allies” (Burgerman 2001: 16). Deze zijn onder meer de *Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict* van de Verenigde Naties en internationale mensenrechtenorganisaties als Amnesty International en Human Rights Watch.

6. Het issue

In hoeverre is de problematiek in de Gazastrook, ontstaan na de invoering van de blokkade en operatie ‘*Cast Lead*’, vatbaar voor invloed van niet-statelijke actoren als mensenrechtenorganisaties?

Zoals eerder gesteld, noemen Keck en Sikkink twee *issue characteristics* waarbij campagnes van niet-statelijke actoren het succesvolst zijn gebleken. Zo zouden issues waar een als onschuldig of kwetsbaar beschouwde bevolking lichamelijk leed wordt aangedaan, in het bijzonder leiden tot succesvolle campagnes; dan bij andere issues het geval zou zijn (Keck en Sikkink 1999: 98-99). Daarnaast zijn campagnes over het algemeen succesvoller als het issues omtrent wettelijke gelijkheid van kansen betreft (Keck en Sikkink 1999: 99).

Waren deze twee *issue characteristics* ook aanwezig bij de problematiek omtrent de Gazastrook?

In hoeverre was er sprake van lichamelijk leed bij een als onschuldig geachte populatie?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, dient men op de hoogte te zijn van de situatie na de invoering van de blokkade, de gebeurtenissen tijdens operatie ‘*Cast Lead*’, alsmede de situatie na de operatie.

Een probleem is dat het kenmerk: lichamelijk leed bij onschuldige mensen, moeilijk te definiëren is. Vooral de begrippen ‘leed’ en ‘onschuldige’ mensen laten zich moeilijk exact definiëren. Met name in relatie tot de casus, de Gazastrook. De onschuld van bepaalde personen is een veel bediscussieerd vraagstuk, waar met name de Palestijnen en de Israëliërs het veelal over oneens zijn gebleken.

Toch zal er getracht worden de aanwezigheid aan te tonen van lichamelijk leed aan

onschuldige personen. Dit moet mogelijk worden door het gebruik van rapporten, afkomstig van objectieve* organisaties als Amnesty International, Human Rights Watch, B'Tselem, en de VN-Mensenrechtenraad, over de situatie in de Gazastrook na de blokkade en operatie 'Cast Lead'

Zoals eerder vermeld werd de blokkade van de Gazastrook midden 2007 ingevoerd. Hoewel de blokkade erop gericht was Hamas te verzwakken en nieuwe raketaanvallen te voorkomen (Cordesman 2009:7), bleek het hier onsuccesvol in te zijn (Shaikh 2011). De gevolgen van de blokkade waren vooral te merken voor de burgers wonend in de Gazastrook. Zo veroordeelde de onderdirecteur van Human Rights Watch's Midden-Oosten divisie, Joe Stork, de situatie:

"Israel's rightful self-defense against unlawful rocket attacks does not justify a blockade that denies civilians the food, fuel and medicine needed to survive, a policy amounting to collective punishment" (Stork 2008).

De Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict concludeerde het volgende over de situatie na de invoering van de blokkade en operatie 'Cast Lead'

"The economy, employment opportunities and family livelihoods were already severely affected by the blockade when the Israeli offensive began. Insufficient supply of fuel for electricity generation had a negative impact on industrial activity, on the operation of hospitals, on water supply to households and on sewage treatment. Import restrictions and the ban on all exports from Gaza affected the industrial sector and agricultural production. Unemployment levels and the percentage of the population living in poverty and deep poverty were rising" (UNFFMGC 2009: 22).

Uit beide voorbeelden blijkt dat met name de burgerbevolking – welke als groep onschuldig beschouwd kan worden – werd getroffen door de blokkade, zo rees de armoede onder de bevolking tijdens de blokkade. De vraag is of de beperking van onder meer voedsel en schoon drinkwater – hetgeen armoede versterkt – kan worden gezien als toe doen lichamenlijk leed? In directe zin is er in principe geen sprake van. Echter indirect wel. De blokkade leed tot onder meer gezondheidsproblemen en armoede. Of dit ook wordt bedoeld door Keck en Sikkink met *bodily harm*, is niet helemaal duidelijk. Wel is het zo dat de blokkade indirect tot lichamenlijk leed heeft geleid.

* Worden over het algemeen als objectief beschouwd

De gebeurtenissen van eind 2008 en begin 2009, tijdens operatie 'Cast Lead', voldoen wellicht beter aan lichamenlijk leed in de ogen van Keck en Sikkink.

Zo kwamen tijdens de 22-dagen-durende operatie rond de 750 personen die niet

participeerde in de gevechten om het leven. Van deze 750 personen waren ruim 300 kinderen, 119 hiervan waren onder de elf jaar oud (B'Tselem 2009: 1-2). De aantallen verschillen tussen de diverse mensenrechtenorganisaties, er is voor de cijfers van B'Tselem gekozen omdat deze de laagste aantallen aangeven vergeleken met de cijfers van de diverse mensenrechtenorganisaties, opgenomen in het Goldstone-rapport; deze vormen dus een soort minimum waar we enigszins zeker van kunnen zijn (UNFFMGC 2009: 106-107).

Het Goldstone-rapport van *Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict*, noemt daarnaast tien gevallen waar de *IDF*-soldaten met opzet burgers – niet betrokken bij de gevechten – aanvielen (UNFFMGC 2009: 15). Ook vielen er onder de burger populatie talloze gewonden waarvan sommige voor de rest van het leven verminkt (Amnesty International 2009; UNFFMGC 2009).

Bij de hierboven geschetste gebeurtenissen tijdens operatie '*Cast Lead*', kan er vrij zeker gesteld worden dat er sprake was van lichamelijk leed bij een als onschuldig beschouwde populatie.

Leed bij een onschuldige of kwetsbare populatie was met name van toepassing op de meer dan 300 Palestijnse kinderen die omkwamen tijdens de operatie. Dit komt omdat kinderen over het algemeen worden gezien als volkomen onschuldig, vooral als het om jonge kinderen gaat. Zoals vermeld kwamen 119 kinderen onder de elf jaar om (B'Tselem 2009: 1-2).

Wat kan er geconcludeerd worden na te hebben geanalyseerd of lichamelijk leed bij onschuldige personen aanwezig was na de invoering van de blokkade en tijdens en na operatie '*Cast Lead*'?

Er kan geconcludeerd worden dat er tijdens en na operatie '*Cast Lead*' in ieder geval sprake van lichamelijk leed bij onschuldige personen door toedoen van het Israëliëse leger; dit bleek onder meer uit het Goldstone-rapport. Of in de periode na de invoering van de blokkade en de start van operatie '*Cast Lead*', al sprake was van lichamelijk leed bij als onschuldig beschouwde mensen is niet helemaal duidelijk. Zoals Keck en Sikkink zelf al toegeven, laten de begrippen 'leed' en 'onschuldig' zich moeilijk definiëren (1999: 99). Sprake van indirect leed was er wel na aanleiding van de blokkade. Direct leed naar aanleiding van de blokkade niet zo zeer.

Het tweede issue waar niet-statelijke actoren, volgens Keck en Sikkink, veelal succesvol zijn, zijn issues met betrekking tot wettelijke gelijkheid van kansen of mogelijkheden (Keck en Sikkink 1999: 98-99).

In hoeverre speelde de kwestie gelijkheid van kansen een rol in het issue omtrent de Gazastrook?

Als men aan wettelijke gelijkheid van kansen of mogelijkheden denkt, dan wordt er al snel gedacht aan bijvoorbeeld de mindere kansen die vrouwen hadden en in sommige samenlevingen nog hebben, of aan de onderdrukking van de zwarte bevolking in Zuid-Afrika ten tijde van de apartheid. Het apartheid regime was van toepassing binnen de staat Zuid-Afrika, waar blanken en zwarten leven. De Gazastrook blijft formeel gezien nog steeds bezet gebied, waar sinds 2005 alleen Palestijnen wonen (Bickerton en Klausner 2010: 358). De situaties in de Westelijk Jordanoever en Israël zijn anders, dezen worden door sommige vergeleken met het apartheidsregime dat in Zuid-Afrika bestond. Hier wonen Israëliërs en Arabieren in één gebied, en zouden de Arabieren minder rechten hebben dan de Israëlische bevolking (Bakan en Abu-Laban 2010: 335-337).

Binnen het gebied van de Gazastrook is dat niet van toepassing, tenminste niet door toe doen van de Israëliërs. Echter is er sinds 2007 een blokkade van kracht op de Gazastrook. Zoals eerder gesteld, zijn strikte restricties op het verlaten en binnenkomen van de Gazastrook voor personen. Zo is het aantal personen dat de Gazastrook heeft kunnen verlaten gedaald naar onder de 1 procent ten op zichten van het aantal dat in 2000 de Gazastrook heeft kunnen verlaten (Amnesty International UK et al. 2010: 5). Dit betekent dat de Arabische bevolking niet vrij is om het gebied te verlaten. Hetgeen in strijd is met artikel 13 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UNGA 1948: art. 13).

Zo stelt het artikel dat: “(1) Everyone has the right to freedom of movement and residence within the borders of each state” en: “(2) Everyone has the right to leave any country, including his own, and to return to his country” (UNGA 1948: art. 13). Echter zoals eerder uiteengezet, wordt dit artikel niet nageleefd als het gaat om de bevolking in de Gazastrook. Zo zou er gesteld kunnen worden dat de bevolking van de Gazastrook minder kansen en mogelijkheden heeft. De jeugd bijvoorbeeld heeft niet de mogelijkheid om in het buitenland te studeren of carrière te maken. Ook zijn

de Arabieren wonende in de Gazastrook niet vrij om bijvoorbeeld familie in Israël te bezoeken. Hier hebben ze wettelijk echter wel recht op volgens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mensen (UNGA 1948: art. 13). De bevolking in de Gazastrook wordt dus ongelijk behandeld in strijd met artikel 13 (UNGA 1948: art. 13). Daarnaast is ongelijke toekenning van rechten – zoals schending art 13 – in zijn algemeenheid in strijd met het eerste artikel van het verdrag: “all human beings are born free and equal in dignity and rights” (UNGA 1948: art. 1).

Andere voorbeelden van ongelijkheid zijn de onevenredige verdeling van onder meer water en elektriciteit. Dit gaat ten koste van de bevolking in de Gazastrook.

De blokkade heeft ertoe geleid dat 80 procent van de bevolking afhankelijk is van buitenlandse hulp. Daarnaast is ongeveer 60 procent van de bevolking niet zeker van eten, en kan zich dan ook met moeite zelf onderhouden (Amnesty International UK et al. 2010: 6).

Deze situatie, ontstaan door de blokkade, is in strijd met artikel 25 lid 1 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, welke luidt:

“Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing and medical care and necessary social services, and the right to security in the event of unemployment, sickness, disability, widowhood, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control” (UNGA 1948: art. 25).

De situatie is daarnaast ook in strijd met eerste artikel van de verklaring gezien naleving van de rechten, beschreven in artikel 25 lid 1, in Israël niet worden belemmerd door de Israëlische overheid; dat wil niet zeggen dat er in Israël geen armoede bestaat, de Israëlische overheid draagt echter niet actief bij aan het belemmeren van deze rechten. Er is dus geen gelijke toepassing van rechten; dit is wederom in strijd met het eerste artikel van het verdrag en resulteert in ongelijke kansen en mogelijkheden voor de bevolking van de Gazastrook (UNGA 1948: art. 1). Mensen die leven in armoede hebben logischerwijs minder mogelijkheden en kansen, als hetgeen met opzet wordt aangedaan is het in strijd met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Geconcludeerd kan worden dat er sprake was van wettelijke ongelijkheid van kansen en mogelijkheden. In mindere mate wellicht dan het geval was ten tijde van het apartheid-regime in Zuid-Afrika. Toch is het zo dat sommige delen van het

Universele Verdrag voor de Rechten van de Mens wel werden nageleefd door Israëlische overheid voor de bevolking in Israël, maar niet voor de bevolking van de bezette Gazastrook. Hetgeen resulteerde – en nog steeds voortduurt – in ongelijke mogelijkheden en kansen voor de bevolking van de Gazastrook door toedoen van de Israëlische overheid.

7. Conclusie

Met betrekking tot de eerste deelvraag: ‘in hoeverre maakte de context (binnenlandse en internationale factoren) invloed van de *‘third force’*, als mensenrechtenorganisaties, op Israël mogelijk?’, kan er geconcludeerd worden dat politieke context waarin de mensenrechtenorganisaties zich probeerde te manifesteren verre van ideaal was en nog steeds is.

Met name de eerste vereiste die Burgerman noemt, de structurele positie van de *target* staat, vormt een probleem (1998: 914). Israëls sterke positie op het gebied van economie, welvaart, leger en bondgenoten, maakt het een vrijwel onaantastbare actor. De vrijwel onvoorwaardelijke steun die staat Israël geniet van permanent lid van de VN-Veiligheidsraad, de VS, maakt succesvol druk zetten van mensenrechtenorganisaties op Israël heel moeilijk. Zelfs als mensenrechtenorganisaties steun van staten krijgen voor hun doel, heeft Israël weinig te vrezen voor internationaal ingrijpen. De VS zal zeer waarschijnlijk – zoals uit het verleden is gebleken – zijn vetorecht gebruiken om Israël tegen internationaal ingrijpen, in wat voor vorm dan ook, te beschermen.

Met name hierdoor, ziet Israël *public diplomacy*, en dus *soft power* als minder belangrijk. Een goed imago helpt niet de veiligheid van de staat te garanderen. *Hard power* capaciteiten zoals een sterk leger en bondgenoten als de VS kunnen de veiligheid wel garanderen volgens de overheid (The Reut Institute 2010: 59).

Wel kan er geconcludeerd worden dat de derde factor, de aanwezigheid van lokale georganiseerde mensenrechtenactivisten, aanwezig was. In zowel Israël als de bezette gebieden zijn mensenrechtenorganisaties gevestigd die zich bezigheden met de problematiek omtrent de Gazastrook. De bevindingen van deze organisaties, waarvan

B'Tselem de bekendste is, werden onder meer gebruikt in het Goldstone-rapport van de VN-Mensenrechtenraad. Echter is er van Burgermans '*context for succes*' geen sprake (Burgerman 1998: 914).

De politieke context voor invloed van mensenrechtenorganisaties is dus niet gunstig. In hoeverre was het issue wel vatbaar voor invloed van mensenrechtenorganisaties, zo als de tweede deelvraag stelt: 'In welke mate is een issue als het Gazastrook probleem, ontstaan na de invoering van de blokkade en operatie '*Cast Lead*', vatbaar voor *Soft Power* van mensenrechtenorganisaties?'

Zoals Keck en Sikkink suggereerde, zullen issues waar een als onschuldig beschouwde bevolking lichamelijk leed wordt aangedaan, in het bijzonder leiden tot succesvolle campagnes van niet-statelijke actoren (Keck en Sikkink 1999: 98-99). In het geval van de Gazastrook was hier sprake van. In het bijzonder de gevolgen van operatie '*Cast Lead*' vielen onder de noemer: lichamelijk leed aan onschuldige personen, zoals onder meer het Goldstone-rapport uitwees.

Ook het tweede kenmerk, wettelijke gelijkheid van kansen en mogelijkheden, speelde een rol in de problematiek omtrent de Gazastrook. Op een aantal punten bleek – en nu nog steeds – deze gelijkheid van kansen en mogelijkheden er niet te zijn voor de bevolking van de Gazastrook.

Beide *issue characteristics*, zoals Keck en Sikkink ze noemen, waren dus aanwezig in het geval van de casus, de situatie in de Gazastrook.

Dit alles wetende, met inachtneming van de onderzoeksvraag kan er geconcludeerd worden dat de omstandigheden invloed van mensenrechtenorganisaties zeer moeilijk maakte. Ondanks de aanwezigheid van Burgermans derde factor en beide *issue characteristics* van Keck en Sikkink. Dit oordeel rust op de gedachte dat als een staat zich echt niet gedwongen voelt te veranderen, het dat ook niet zal doen. Dit beeld wordt bevestigd door het onderzoek van The Reut Institute. Hiermee wil ik dus eigenlijk zeggen dat met name de eerste factor van Burgerman essentieel is. Van significante verandering vanuit de *target* staat, Israël, zelf was tot op heden geen sprake. Israël dient dus gedwongen te worden. De eerste factor, de structurele positie van de staat, is daarom alles bepalend. Israël is zoals eerder gesteld, vooral door steun van de VS, vrijwel immuun voor directe alsmede indirecte druk van mensenrechtenorganisaties,

Ondanks deze cynische conclusie, liggen er wellicht toch mogelijkheden voor mensenrechtenorganisaties om succesvol druk uit te oefenen op Israël, ten behoeve van de situatie in de Gazastrook. Turkije kan hierin een sleutelrol spelen. Voor zowel Israël als de VS is Turkije een zeer belangrijke speler in het Midden-Oosten (Cook 2010). Turkije is vrijwel de enige bondgenoot die beide partijen hebben in de regio, dit willen ze graag zo houden. Zoals in 2010 al bleek is Israël gevoelig voor druk van Turkije. Israël versoepelde de blokkade, hoewel marginaal, na het *flotilla*-incident. Mensenrechtenorganisaties zouden kunnen proberen druk te zetten op Turkije om op diens beurt grotere druk op Israël uit te oefenen; zeg maar *leverage politics* (Keck en Sikkink 1999: 95). Dit geeft de aanzet voor andere onderzoek, namelijk in hoeverre is de staat Turkije gevoelig voor druk van mensenrechtenorganisaties?

Al met al biedt dit onderzoek een verklaring waarom mensenrechtenorganisaties weinig tot geen invloed hebben gehad op de situatie in de Gazastrook. Echter schiet de gebruikte literatuur van Keck en Sikkink en Burgerman op een aantal punten te kort. Zo geven Keck en Sikkink geen duidelijke omschrijving van wat 'lichamelijk leed aan een als onschuldig beschouwde bevolking' precies is.

Ook Burgerman is niet helemaal duidelijk wat precies de positie van de *target* staat in de internationale politieke context bepaalt. Ze noemt voorbeelden van factoren die aan de positie bijdragen, maar er zijn geen afgebakende voorwaarden. Daarnaast is het onderzoeken van gevoeligheid van de overheid voor een slechte reputatie, moeilijk te testen. Voor het huidige onderzoek was dit minder een probleem gezien dit met betrekking tot de Israëlische overheid al grotendeels is onderzocht door The Reut Institute.

Bibliografie

- Amnesty International. 2009. "Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead': 22 days of death and destruction." *Amnesty International*.
<http://amnesty.org/en/library/asset/MDE15/015/2009/en/8f299083-9a74-4853-860f-0563725e633a/mde150152009en.pdf>.
- Amnesty International. 2010. "Suffocating The Gaza Strip Under Israeli Blockade." *Amnesty International*.
<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE15/002/201> (bezocht 18 mei 2012).
- Amnesty International UK et al. 2010. "Dashed Hopes." Amnesty International UK et al. http://www.amnesty.org.uk/uploads/documents/doc_21083.pdf (bezocht 21 mei 2012).
- Bakan, Abigail B. En Yasmeeen Abu-Laban. 2010. "Israel/Palestine, South Africa and the 'One-State Solution': The Case for a n Apartheid Analysis." *Politikon: South African Journal of Political Studies* 37 (2-3): 331-351.
- BBC World Service. 2012. "Views of Europe Slide Sharply in Global Poll, While Views of China Improve."
http://www.globescan.com/images/images/pressreleases/bbc2012_country_ratings/2012_bbc_country%20rating%20final%20080512.pdf (bezocht 18 mei 2012).
- Bickerton, Ian J., en Carla L. Klausner. 2010. *A History of the Arab-Israeli Conflict*. New Jersey: Prentice Hall.
- Burgerman, Susan D. 1998. "Mobilizing Principles: The Role of Transnational Activists in." *Human Rights Quarterly* 20 (4): 905-923.
- Burgerman, Susan D. 2001. *Moral Victories: How Activists Provoke Multilateral Action*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- B'Tselem. "About B'Tselem." http://www.btselem.org/about_btselem (bezocht 20 mei, 2012).
- B'Tselem. 2009. "B'Tselem's investigation of fatalities in Operation Cast Lead." *B'Tselem*.
http://www.btselem.org/download/20090909_cast_lead_fatalities_eng.pdf (bezocht 11 mei 2012).
- Central Intelligence Agency (CIA). 2011. "The World Factbook 2011." Central Intelligence Agency. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html> (bezocht 14 mei 2012).

- Cook, Steven A. 2010. "Gaza and Strains in Israeli-Turkish Relations." *Council on Foreign Relations*. <http://www.cfr.org/israel/gaza-strains-israeli-turkish-relations/p21239> (bezoekt 19 mei 2012).
- Cordesman, Anthony, H. 2005. "Escalating to Nowhere: The Israeli-Palestinian War: The Course of the Conflict in Gaza." *Center for Strategic & International Studies*. <http://csis.org/publication/escalating-nowhere-israeli-palestinian-war-course-conflict-gaza> (bezoekt 10 mei 2012).
- Cordesman, Anthony, H. 2009. "The Gaza War: A Strategic Analysis." *Center for Strategic & International Studies*. http://csis.org/files/media/csis/pubs/090202_gaza_war.pdf (bezoekt 21 mei 2012).
- Florini, Ann. 1999. *The Third Force: The Rise of Transnational Civil Society*. Tokio en Washington: Japan Center for International Change and Carnegie Endowment for International Peace.
- Hounshell, Blake. 2010. "Why the Gaza boat deaths are a huge deal." *Foreign Policy*. http://blog.foreignpolicy.com/posts/2010/05/31/why_the_gaza_boat_deaths_are_a_huge_deal (bezoekt 18 mei 2012).
- Hudson, Michael C. 1996. "To Play the Hegemon: Fifty Years of US Policy toward the Middle East." *The Middle East Journal* 50 (3): 329-343.
- Human Rights Watch. 2008. "Israel/Gaza: Blockade Unlawful Response to Rockets Attacks." *Human Rights Watch*. <http://www.hrw.org/news/2008/01/22/israelgaza-blockade-unlawful-responserocket-attacks> (bezoekt 12 mei 2012).
- International Committee of the Red Cross (ICRC). 2012. "Israel and the occupied territories: another year without change." <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/update/2012/palestine-israel-update-2012-02-06.htm> (bezoekt 18 mei 2012).
- Keck, Margret E. en Kathryn Sikkink. 1999. "Transnational advocacy networks in international and regional politics." *International Social Science Journal* 51 (159): 89-101.
- Knesset. 1992. "Basic Law: Human Dignity and Liberty." http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic3_eng.htm (bezoekt 12 juni 2012).
- Manheim, J. B. 1994. "Strategic public diplomacy and American foreign policy: The evolution of influence." New York: Oxford University Press.
- Mathews, Jessica T. 1997. "Power Shift." *Foreign Affairs* 76 (1): 50-66.
- Mearsheimer, John J., en Stephen M. Walt. 2006. "The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy." *Middle East Policy* 13 (3): 29-87.
- NGO Monitor. 2011a. "NGO" http://www.ngo-monitor.org/article/b_tselem (bezoekt 20 mei, 2012).

- NGO Monitor. 2011b. "NGO Index: Israel." http://www.ngo-monitor.org/ngo_index.php?mountry_id=1 (bezocht 20 mei 2012).
- NGO Monitor. 2011c. "NGO Index: Palestinian Authority." http://www.ngo-monitor.org/ngo_index.php?mountry_id=1 (bezocht 20 mei 2012).
- Nye, Joseph S. 2004. "The Rising Power of NGO's." *Project Syndicate*. <http://www.projectsyndicate.org/commentary/nye10/English> (3 mei 2012).
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). 2011. "Economic Surveys Israël." <http://www.oecd.org/dataoecd/38/45/49165941.pdf> (bezocht 16 mei 2012).
- Phillips, Leigh. 2009. "Brussels freezes talks on closer EU-Israël relations." *EUobserver*. <http://euobserver.com/24/27411> (bezocht 19 mei, 2012).
- Price, Richard. 2003. "Review Article: Transnational Civil Society and Advocacy in World Politics." *World Politics* 55: 579-606.
- Reut Institute, The. 2010. "Building a Political Firewall Against Israel's Delegitimization."
- Risse, Thomas. 2002. "Transnational Actors and World Politics." In *Handbook of International Relations*, eds. Walter Carlsnaes, Thomas Risse en Beth A. Simmons. London: Sage, 255-274.
- Roth, Kenneth. 2004. "Defending Economic, Social and Cultural Rights: Practical Issues Faced by an International Human Rights Organization." *Human Rights Quarterly*. 26: 63-73.
- Shaikh, Salman. 2011. "Don't Forget Gaza." *Brookings Institution*. http://www.brookings.edu/articles/2011/0124_gaza_shaikh.aspx (bezocht 21 mei 2012).
- Sharp, Jeremy M. 2012. "U.S. Foreign Aid to Israel." *Congressional Research Service*. RL33222.
- Steinberg, Gerald M. 2004. "NGOs Make War on Israel." *Middle East Quarterly* 11 (3): 13-25.
- Steinberg, Gerald M. 2011. "The Politics of NGOs, Human Rights and the Arab-Isreali Conflict." *Isreal Studies* (zomer 2011): 24-54.
- Stork, Joe. 2008. "Israel/Gaza: Israeli Blockade Unlawful Despite Gaza Border Breach." *Human Rights Watch*. <http://www.hrw.org/news/2008/01/25/israelgaza-israeli-blockade-unlawful-despitegaza-border-breach> (bezocht 21 mei 2012).
- United Nations Development Program (UNDP). 2011a. "Israel Country Profile: Human Development Indicators."

<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/ISR.html> (bezoekt 16 mei 2012).

United Nations Development Program (UNDP). 2011b. "Human Development Index and its components."

http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Table1.pdf (bezoekt 16 mei 2012).

United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict (UNFFMGC). 2009.

"Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories."

http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/docs/UNFFMGC_Report.pdf (18 mei 2012).

United Nations General Assembly (UNGA). 1948. "Universal Declaration of Human Rights." <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml#a5> (bezoekt 21 mei 2012).